

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

Omgeving van het kasteel Ter Borch
in Hoeselt

Dorpsgezicht

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Omgeving van het kasteel Ter Borch, Hoeselt, Dorpsstraat 18 –
dorpsgezicht (gedeeltelijke opheffing)

Onderwerp

Benaming: Omgeving van het kasteel Ter Borch

Adres of ligging: Dorpsstraat 18, Hoeselt

Dossier

Type dossier: opheffingsdossier (Gedeeltelijke opheffing)

Dossiernummer: 4.001/73032/104.1

Bescherming

Beschermd als: dorpsgezicht

Beschermingsbesluit: ministerieel besluit van 29 maart 2001

URI Besluitendatabank Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/bsluiten/3685>

Inventaris Onroerend Erfgoed

URI Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/1943>

Samenvatting

De omgeving van het kasteel Ter Borch werd beschermd als dorpsgezicht in 2001. In 2013 werd aan de Bruiloftstraat een nieuw klooster gebouwd. In 2015 werd langs deze straat eveneens een nieuw schoolgebouw met twee parkeerterreinen ingericht. Dit deel van de omgeving heeft geen erfgoedwaarde meer en hiervan wordt de bescherming als dorpsgezicht opgeheven. De bescherming van het kasteel Ter Borch als monument en van het park als dorpsgezicht blijft behouden.

Datum

Datum: 13/03/2024

INHOUDSTAFEL

1.	Aanleiding tot opmaak van het dossier	4
2.	Beschrijvend gedeelte	4
2.1.	Ruimtelijke context.....	4
2.2.	Historiek van het beschermde goed	4
2.3.	Historiek van het beschermings- en beheerdossier	5
2.3.1.	Bescherming als dorpsgezicht (2001)	5
2.3.2.	Beheer en handhaving	6
2.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	8
2.5.	Juridische toestand.....	8
2.5.1.	Adres en kadaster	8
2.5.2.	Onroerend erfgoed	9
2.5.3.	Omgeving	9
2.5.4.	Natuur en Bos:	9
3.	Evaluerend gedeelte	10
3.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	10
3.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	10
3.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	10
4.	Bronnen	11
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	11
5.1.	Omgevingsplan	11
5.2.	Fotobijlage	11
5.3.	Documentatiebijlage	11

1. AANLEIDING TOT OPMAAK VAN HET DOSSIER

Dit is het inhoudelijk dossier bij het gedeeltelijk opheffingsbesluit van de omgeving van het kasteel Ter Borch in Hoeselt. De gedeeltelijke opheffing van de bescherming kadert in de herziening van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming van de overblijfselen het kasteel Ter Borch met omgeving werd onderzocht in het project 'snelle screening' (2021-2022). Deze snelle screening had als doel om op een termijn van anderhalf jaar die beschermingen te detecteren die vandaag overduidelijk niet meer aan de hedendaagse selectiecriteria voor bescherming voldoen. Met uitzondering van de stedenbouwkundige ensembles en het archeologisch en varend erfgoed, werd het volledige beschermde bestand gescreend ¹.

Dit dossier betreft de gedeeltelijke opheffing van de bescherming als dorpsgezicht van de omgeving van het kasteel Ter Borch in Hoeselt. Op de op te heffen beschermde delen werden respectievelijk in 2013 en in 2015 een nieuw klooster en een nieuw schoolgebouw met parkeerterreinen gebouwd. Daardoor verloren deze beschermde delen hun historische en socio-culturele waarde. De bescherming als monument van de overblijfselen van het kasteel Ter Borch, het poortgebouw en de 18de-eeuwse woning van het kasteel Brouckmans en een deel van de omgeving blijft beschermd als dorpsgezicht.

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Ruimtelijke context

Het beschermd dorpsgezicht ligt in het dorpscentrum van Hoeselt en omvat de overblijfselen van het kasteel Ter Borch, de 18de-eeuwse gebouwen van het kasteel Brouckmans (poortgebouw en woning), de laat 19de tot vroeg 20ste-eeuwse klooster- en schoolgebouwen, het weeshuis, de kapel, de aalmoezenierswoning, het park en het dorpsplein met kiosk en gemeentehuis. Het geheel wordt begrensd door de Dorpsstraat, Hulstraat, Gansterenstraat en Bruiloftstraat en strekt zich voornamelijk ten noorden en deels ten westen van de Sint-Stephanus parochiekerk uit.

De omgeving van het kasteel Ter Borch werd beschermd bij ministerieel besluit van 29 maart 2001. Binnen het dorpsgezicht zijn zowel de overblijfselen van het kasteel Ter Borch als het poortgebouw en de 18de-eeuwse woning van het kasteel Brouckmans beschermd als monument met hetzelfde ministerieel besluit van 29 maart 2001.

Het beschermd onroerend erfgoed in de omgeving van het beschermd onroerend goed wordt weergegeven op een omgevingsplan in bijlage bij dit opheffingsdossier.

2.2. Historiek van het beschermde goed

De site van het [kasteel Burghof](#) gaat minstens terug tot het midden van de 14de eeuw². Vandaag rest enkel de zogenaamde Bethaniatoren met tot vijver omgevormde walgracht

¹ De gebruikte methodologie is terug te vinden in DEBONNE V., VANMAELE N. & DE HAAN A. 2021: *Beschermd, beschadigd, verdwenen. Onderzoek en evaluatie van ernstig aangetast en verdwenen beschermd erfgoed*, Onderzoeksrapport Agentschap Onroerend Erfgoed, doi: [10.55465/UQRY6790](https://doi.org/10.55465/UQRY6790) (geraadpleegd op 23 november 2023).

² AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2008: *Kasteel Burghof en park* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/781> (geraadpleegd op 23 november 2023).

als het oudste restant van een vierkant waterkasteel uit 1622. Dit kasteel wordt weergegeven op de Ferrariskaart (1771-1778) gelegen binnen een vierkante omgrachting met toegangsbrug langs de Hulstraat en een schematisch weergegeven tuin ten oosten³. Op het domein zijn verder overwegend boomgaarden aangeplant. Ten zuiden en grenzend aan de landelijke dries ligt het 18de-eeuwse classicistisch kasteel Brouckmans. Vandaag rest van dit kasteel enkel de poortvleugel daterend uit 1756 en het 18de-eeuwse woonhuis dat in de jaren 1880 in dezelfde classicistische stijl werd aangepast en later nog vergroot.

Het park werd nooit kadastraal opgemeten en verschijnt ook niet op de militaire stafkaarten die nog tot in 1904 boomgaarden signaleren. Vermoedelijk dateert de aanleg van het park uit de jaren 1880 toen naast de verbouwing van het woonhuis, de noordelijke stalvleugel werd afgebroken waarbij de bestaande erekoer tot voortuin werd getransformeerd. Vandaag bestaat het park uit een licht uitgeschulpt gazon met enkele solitaire bomen en bomengroepjes, een omlopend pad met begeleidende beplanting, de tot vijver omgevormde voormalige walgracht met als folly bewaarde Bethaniatoren en een bakstenen omheiningsmuur langs de Hulstraat.

Het goed bleef een kasteeldomein tot het in 1897 aan Franse religieuzen werd verkocht en als weeshuis werd ingericht. In 1911 werd het weeshuis uitgebreid en het gebouwenbestand met een aalmoezenierswoning uit 1915 aangevuld. Ten zuiden van het poortgebouw werd in 1903 op de bovenverdieping een neogotische kapel opgetrokken. Nadien werd het goed tot school omgevormd, een bestemming die tot vandaag onveranderd bleef maar wel een uitbreiding van de gebouwen vereiste. Zo werden recent, ten westen van het poortgebouw en rondom een binnenplaats gegroepede schoolgebouwen opgetrokken. Ook ten oosten werden recente schoolgebouwen bijgebouwd, met als nieuwste aanvulling het gebouw aan de Bruiloftstraat 10 uit 2015.

De Bruiloftstraat, oorspronkelijk een voetpad dat als "chemin n°4" in de Atlas der Buurtwegen (1841) vermeld werd, werd in de jaren 1980 tot de huidige omvang verbreed en langs de noordzijde bebouwd met vrijstaande woningen⁴. Langs deze straat werd in 2013 in de noordoostelijke parkzone het nieuwe klooster opgetrokken.

De kiosk van 1898 en het gemeentehuis van 1838 zijn getuigen van de 19de-eeuwse transformatie van de oorspronkelijke landelijke dries tot dorpsplein.

2.3. Historiek van het beschermings- en beheerdossier

2.3.1. Bescherming als dorpsgezicht (2001)⁵

Op vraag van de Limburgse gouverneur geeft de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) in 1973 aan de Provinciale Commissie Monumenten en Landschappen (PCML) de opdracht om de wenselijkheid van een bescherming als landschap voor de omgeving van de Bethaniatoren te onderzoeken. In het verslag van 29 mei 1974 concludeert de PCML dat de "klassering als landschap" van een vierkante

³ Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.

⁴ Atlas van de Buurtwegen, opgesteld naar aanleiding van de wet op de buurtwegen van 10 april 1841, schaal 1:2.500 (overzichtsplannen schaal 1:10.000).

⁵ Onroerend Erfgoed Limburg, Beschermingsdossier DL002071, Overblijfselen van kasteel Ter Borch en omgeving.

afbakening rond de toren aangewezen is: "Het landschap omvat buiten de toren het eiland waarop hij zich bevindt, de ringvijver er omheen en een ongeveer vierkant terrein, dat beplant is als park. Het bevat enkele mooie bomen". In de periode 1974-1976 wordt er nog verschillende malen briefwisseling over een mogelijke bescherming gevoerd, maar zonder dat dit in de opstart van een beschermingsprocedure resulteert.

Ongeveer twintig jaar later wordt in 1999, ditmaal op vraag van de gemeente een dossier voor de bescherming van de Bethaniatoren en omgeving voorbereid. Na gunstig advies van de KCML op 9 november 2000 worden de overblijfselen van het kasteel Ter Borch als monument en de omgeving als dorpsgezicht beschermd bij ministerieel besluit van 29 maart 2001.

De omgeving van het kasteel Ter Borch wordt omwille van zijn historische en socio-culturele waarde opgenomen. Het besluit specificeert: "*Het domein 'Ter Borch' omvatte oorspronkelijk een uitgestrekt gebied aan weerszijden van de Hulstraat. Het omvatte derhalve ook het huidig park waarin zich de 'Bethaniatoren' en de resten van het oorspronkelijk waterkasteel met zijn omgrachting bevinden. Langs het dorpsplein grensde het aan een aantal panden en percelen waarop in het midden van de 18de eeuw het kasteel Brouckmans gebouwd werd. Het park zelf evolueerde van een geometrisch aangelegde tuin naar een 19de-eeuws landschapspark. De 19de-eeuwse klooster- en schoolgebouwen, het weeshuis van 1897 met zijn uitbreiding van 1911, de kapel van 1903 en de aalmoezenierswoning van 1915 vormen het sluitstuk van een bestemmingsevolutie van het kasteelcomplex. De kiosk van 1898 en het gemeentehuis van 1838 zijn getuigen van de 19de-eeuwse transformatie van de oorspronkelijke, landelijke dries tot eigenlijk dorpsplein*"⁶.

2.3.2. Beheer en handhaving⁷

In 2001 dient de scholengemeenschap een aanvraag in voor het verbouwen van het voormalig internaat tot klaslokalen. Na een eerder negatief advies waarbij geen toestemming werd verleend voor het wijzigen van de binnenniveau's, verleend het agentschap Onroerend Erfgoed datzelfde jaar een gunstig advies onder voorwaarden. Er wordt opgelegd dat voor de gevelreiniging stoomreiniging met natte verzadigde stoom gebruikt dient te worden.

In 2005 dient de scholengemeenschap bij de gemeente twee aanvragen in: een eerste voor de bouw van een overdekte fietsenstalling en een tweede voor de regularisatie van de verharding van de toegangsweg vanaf de Bruiloftsraat (Hoeselt, 1ste afdeling, sectie E, perceel 110C2). Op beide aanvragen formuleert het agentschap geen opmerkingen.

In 2006 heeft het agentschap geen opmerkingen op de aanvraag van de gemeente voor het kappen en vervangen van elf kerspruimen (*Prunus cerasifera*) door elf boomhazelaars (*Corylus colurna*). Deze bomen zijn als laanboom in de Kerkstraat in de nabijheid van het dorpsgezicht aangeplant.

In deze periode laten de kloosterlingen weten dat zij mogelijk het kloostercomplex willen verlaten en deels verkopen om op het domein een nieuw en kleinschaliger klooster te bouwen. In 2008 laat de gemeente een bouwhistorisch en herbestemmingsonderzoek uitvoeren om te evalueren of het complex mogelijk kan herbestemd worden om er het gemeentelijk administratief centrum in onder te brengen. Voor de selectie van de

⁶ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2001: *Kasteel Ter Borch met omgeving* [online], <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/1943> (geraadpleegd op 23 november 2023).

⁷ Onroerend Erfgoed Limburg, Lopend archief, Hoeselt, Overblijfselen van kasteel Ter Borch en omgeving. Stukken bij dossier vergunningsaanvragen 2001-2021.

kandidaat-uitvoerders van de studie wint de gemeente advies in bij het agentschap Onroerend Erfgoed.

In 2009 verleent het agentschap toestemming voor het vervangen van het buitenschrijnwerk van de schoolgebouwen.

De kloostergebouwen met weeshuis, kapel en park worden in 2010 door een Hoeseltse immobiliënmaatschappij aangekocht, waardoor het domein Ter Borch in handen van drie partijen komt. In 2009-2011 wordt door deze drie partijen (scholengemeenschap, kloosterzusters en immobiliënmaatschappij) samen met Ruimte & Erfgoed en Onroerend Erfgoed Limburg verschillende malen overlegd om een herbestemmingstraject voor het domein uit te werken. Dit resulteert in een masterplan voor de uitbreiding van de school dat principieel wordt goedgekeurd door het agentschap. Daarbij worden volgende randvoorwaarden gesteld: de zichten vanuit de Bruiloftstraat naar het park en de kerk moeten gevrijwaard blijven, de nieuwe gebouwen mogen maximaal twee à drie bouwlagen hoog zijn, de zone aan de Bruiloftstraat is bouwvrij te houden en de oude tuinmuur van de kloostersite dient verdergezet in de Dorpsstraat. Er wordt afgesproken dat indien de gemeente geen interesse heeft om het kloostercomplex als administratief centrum te gebruiken, het gebouwenbestand in de toekomst een zorgfunctie zal krijgen. Vermits het project in de goede richting evolueert, kan een bouwaanvraag voor de bouw van een nieuw klooster ingediend worden.

Een eerste aanvraag wordt in 2011 door het agentschap Onroerend Erfgoed ongunstig geadviseerd omdat de herbestemming van de voormalige kloostergebouwen onvoldoende verzekerd is. Een tweede aanvraag wordt gunstig geadviseerd onder voorwaarde dat bij de bouwaanvraag een ondertekende verbintenis wordt gevoegd die de bewaringstoestand van het bestaande gebouwenbestand en het park verzekert en daarnaast garandeert dat het bestaande gebouwenbestand en het park een herbestemming krijgen die een langdurig en standvastig gebruik garandeert. Bovendien zal deze verbintenis bij verkoop of overdracht van zakelijke rechten van een geheel of gedeelte van de beschermde goederen voor dat gedeelte telkens aan de nieuwe eigenaar of zakelijkrechthouder overgedragen moeten worden. Verder dienen de zichten vanuit de Bruiloftstraat naar de kerk en het park gevrijwaard te blijven, moet de helling van het terrein gerespecteerd worden en dient de aanwezigheid van het park als groen element voelbaar te blijven vanuit de Bruiloft- en Wierookstraat. Aan deze voorwaarden wordt voldaan en in 2013 start men met de bouw van het nieuwe klooster (Bruiloftstraat 6).

De uitbreiding van de schoolgebouwen zoals vastgelegd in het bovenvermelde masterplan wordt omwille van budgettaire redenen slechts gedeeltelijk gerealiseerd. Het agentschap Onroerend Erfgoed verleent in 2012 een gunstig advies voor een eerste bouwaanvraag voor de uitbreiding van het schoolgebouw met een leraarslokaal. Datzelfde jaar wordt het agentschap om advies gevraagd voor de afbraak van een bestaand gebouw (stalling en tuinschuur), een tuinmuur en het rooien van oude fruitbomen op de locatie waar het nieuwe schoolgebouw zal opgetrokken worden. Vermits deze elementen niet vernoemd worden in het beschermingsbesluit en in de inventaris en geen noemenswaardige historische waarde hebben, verleent het agentschap een gunstig advies.

Een tweede bouwaanvraag in 2013 voor de bouw van een nieuw schoolblok aan de Bruiloftstraat wordt door het agentschap Onroerend Erfgoed negatief geadviseerd. Het aanvraagdossier is niet conform de vroeger voorgelegde ontwerptekeningen en geeft daarbij geen enkele aanduiding over de in 2012 gunstig geadviseerde uitbreiding van de school met een leraarslokaal. Na een overlegvergadering waarbij de bouwheer en architect bijkomende informatie over het project verstrekken, wordt een gunstig advies voor het nieuwe schoolgebouw verleend. De bouw start in 2015.

In 2021 brengt het agentschap Onroerend Erfgoed advies uit over een nieuw voorstel waarbij na verhuis van de scholengemeenschap naar een andere locatie, alle huidige schoolgebouwen gesloopt worden en vervangen door een nieuwbouw van vijf

bouwwolumes met woonfunctie op de vrijgekomen plaats. Het agentschap is niet tegen dit voorstel gekant omdat de schoolgebouwen geen intrinsieke erfgoedwaarde bezitten en de sloop geen afbreuk doet aan de erfgoedwaarde van de site. Daarnaast zullen de nieuwe gebouwen worden ingeplant op dezelfde plaats als de schoolgebouwen die al aanwezig waren ten tijde van de bescherming. Omdat het voorgelegde inrichtingsvoorstel zich beperkt tot de eigendom van de scholengemeenschap en onvoldoende rekening houdt met de erfgoedwaarden van het park, het dorpsgezicht en de ruimere omgeving vraagt het agentschap dat een nieuw inrichtingsvoorstel en ontwerp worden opgemaakt door een multidisciplinair ontwerpteam dat wordt aangestuurd door (een) landschapsontwerper(s) met kennis van onroerend erfgoed en historische parken in het bijzonder. Het ontwerp dient verder rekening te houden met het behoud van de zichten op het park vanuit de Bruiloftstraat en het dorpscentrum en het behoud van de kloostermuur aan de Wierookstraat.

2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens plaatsbezoeken op 16 augustus en 17 oktober 2023. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de opheffing.

Uit het plaatsbezoek en onderzoek van de orthofotografie blijkt dat door de recente bebouwing en heraanleg van het terrein langs de Bruiloftstraat op het perceel met de kadastrale gegevens: Hoeselt, 1ste afdeling, sectie E, 170W geen erfgoedkenmerken en -elementen aanwezig zijn die naar de oorspronkelijke parkaanleg verwijzen. Op het perceel Hoeselt, 1ste afdeling, sectie E, 110F2 ligt deels een nog bewaarde talud.⁸ Op het perceel 107W liggen een schoolgebouw uit 2015 en twee verharde parkings. Ongeveer de helft van het perceel 110F2 is sinds 2013 ingevuld met een nieuw kloostergebouw, de rest van het met een recente draadafsluiting begrensde terrein met bewaard talud ligt in gazon. In deze tuinzone staan nog twee halfstam fruitbomen zonder erfgoedwaarde. De toestand van voor de bescherming is verdwenen door deze aanleg.

2.5. Juridische toestand

2.5.1. Adres en kadaster

De overblijfselen van het kasteel Ter Borch met omgeving bevinden zich in Hoeselt op de percelen met de kadastrale gegevens: Hoeselt, 1ste afdeling, sectie E, perceelnummers: 103A, 107S, 107T, 107V, 107W, 110A2, 110B2, 110E2(deel), 110F2, 110Y, 110Z, 115A en deel van het openbaar domein.

In het beschermingsbesluit van 2001 wordt dit kadastraal omschreven als: Hoeselt, 1ste afdeling, sectie E, perceelnummers 103A, 107K, 110A2, 110B2(deel), 110C2, 110V, 110W, 110Y, 110Z, 113A2, 115A.

Het deel van het beschermde goed "overblijfselen van het kasteel Ter Borch met omgeving" in Hoeselt waarvan de bescherming als dorpsgezicht wordt opgeheven bevindt zich op de percelen met volgende kadastrale gegevens: Hoeselt, 1ste afdeling, sectie E, perceelnummers 107W en 110F2.

⁸ Geoportaal Onroerend Erfgoed, Orthofoto's 2000-2003, Hoeselt [online], <https://geo.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd op 23 november 2023).

2.5.2. Onroerend erfgoed

Het beschermd onroerend erfgoed in de omgeving van het beschermd onroerend goed waar dit opheffingsdossier over gaat, wordt weergegeven op een omgevingsplan in bijlage bij dit opheffingsdossier.

Inventaris Onroerend Erfgoed

- Het kasteel Burghof en park is als bouwkundig en landschappelijk element opgenomen: <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/781>
- De kiosk is als bouwkundig element opgenomen: <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/779>
- Het gemeentehuis van Hoeselt is als bouwkundig element opgenomen: <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/780>

Vastgesteld bouwkundig/landschappelijk erfgoed

- Het kasteel Burghof: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/18298>
- De kiosk: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/18451>
- Het gemeentehuis van Hoeselt: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/16533>

Beschermd onroerend erfgoed

- Het kasteel Ter Borch: overblijfselen is beschermd als monument bij ministerieel besluit van 29 maart 2001: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/1931>
- Het kasteel Ter Borch met omgeving is beschermd als dorpsgezicht bij ministerieel besluit van 29 maart 2001: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/1943>

Waarneming CAI

- Het kasteel Burghof is opgenomen als archeologisch element in de CAI: <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/164321>
- De zone waar het nieuwe klooster werd gebouwd is aangeduid als gebied waar geen archeologie te verwachten valt (GGA): <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/124670>

2.5.3. Omgeving

Binnen het beschermd dorpsgezicht van de omgeving van het kasteel Ter Borch liggen de percelen grenzend aan de Bruiloftstraat en met de kadastrale gegevens: Hoeselt, 1ste, sectie E, perceelnummers 110F2, 107V(deel) en 107W (deel) in woongebied. De rest van het dorpsgezicht ligt volgens het gewestplan Sint-Truiden-Tongeren uit 1977 in gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut.

2.5.4. Natuur en Bos:

Op de Biologische waarderingskaart, versie 2 (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2010) wordt het grootste deel van het park aangemerkt als een complex van biologisch minder waardevolle en waardevolle elementen (park) en een noordoostelijke kleinere zone als biologisch waardevol element (soortenrijk permanent cultuurgrasland).

3. EVALUEREND GEDEELTE

3.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

De omgeving van het kasteel Ter Borch werd op 29 maart 2001 beschermd als dorpsgezicht bij ministerieel besluit, omwille van de historische en socio-culturele waarden. Dit besluit werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 17 oktober 2001.

Op het moment van de bescherming lag de oostelijke grenszone van het park, die afhelt naar de Bruiloftstraat, in gras en werd doorsneden door een enkele oost-west georiënteerde bomenrij. In 2013 werd hier een nieuw klooster opgetrokken en in 2015 een nieuw schoolgebouw met twee bijhorende parkings. Hierdoor wijzigde de historische perceelstructuur en het uitzicht van de parkomgeving. De erfgoedwaarden zijn ter hoogte van dit deel van het beschermd dorpsgezicht onherstelbaar aangetast door twee nieuwbouwprojecten langs de Bruiloftstraat.

De erfgoedwaarden die aanleiding gaven tot de bescherming van de omgeving van het kasteel Ter Borch zijn enkel op de twee percelen langs de Bruiloftstraat verdwenen. Het ruime, beboomde park met de Bethaniatoren, restant van de ringgracht en enkele monumentale solitaire bomen en bomengroepen, behield zijn erfgoedelementen en -kenmerken en is prominent aanwezig in het dorpscentrum van Hoeselt. De omheiningsmuur en achterliggende parkbomen vormen een beeldbepalend element langs de Hulstraat. Ook de 18de-eeuwse gebouwen van het kasteel Brouckmans (poortgebouw en woning), de laat 19de- tot vroeg 20ste-eeuwse klooster- en schoolgebouwen, het weeshuis van 1897 met uitbreiding uit 1911, de kapel van 1903 en de aalmoezenierswoning uit 1915 vormen samen met het gemeenteplein met kiosk uit 1898 en gemeentehuis van 1838 nog steeds een esthetisch ensemble en refereren aan de historische dorpscontext. Deze elementen blijven daarom opgenomen in het beschermde dorpsgezicht 'Omgeving van het kasteel Ter Borch'.

De bescherming als dorpsgezicht van de omgeving van het kasteel Ter Borch wordt gedeeltelijk opgeheven omdat de erfgoedwaarden van een deel van het beschermde goed onherstelbaar zijn aangetast of verloren gegaan.

3.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

De erfgoedwaarden zijn reeds volledig verloren gegaan. Het inhoudelijk dossier bij de bescherming registreert de erfgoedwaarden die verloren zijn gegaan voldoende. Er zijn bijgevolg geen bijkomende maatregelen vereist voor de registratie van de erfgoedwaarden of het behoud van erfgoedelementen in een onroerenderfgoeddepot.

3.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De bescherming als dorpsgezicht van de omgeving van het kasteel Ter Borch, Dorpsstraat 18 in Hoeselt, wordt gedeeltelijk opgeheven. De erfgoedwaarden van een deel van het beschermde goed zijn onherstelbaar aangetast.

De kadastrale gegevens van het beschermd onroerend goed werden gewijzigd ten opzichte van het ogenblik van bescherming. De percelen van het dorpsgezicht werden in het ministerieel besluit van 29 maart 2001 kadastraal benoemd als: Hoeselt, 1ste afdeling, sectie E, perceelnummers 103A, 107K, 110A2, 110B2 (deel), 110C2, 110V, 110W, 110Y, 110Z, 113A2 en 115A.

Vandaag zijn deze percelen bij het kadaster bekend als: Hoeselt, 1ste afdeling, sectie E, perceelnummers 103A, 107S, 107T, 107V, 107W, 110A2, 110B2, 110E2(deel), 110F2, 110Y, 110Z, 115A en deel van het openbaar domein.

De opheffing is beperkt tot de percelen 107W en 110F2 die in de periode 2013-2015 werden bebouwd met een verlies van de erfgoedwaarden tot gevolg. Het ruime, beboomde park met restant van de ringgracht, monumentale solitaire bomen en bomengroepen, omheiningsmuur langs de Hulstraat, weeshuis van 1897 met uitbreiding uit 1911, de kapel van 1903 en de aalmoezenierswoning uit 1915 behielden samen met het gemeenteplein met kiosk uit 1898 en gemeentehuis van 1838 hun erfgoedwaarde en blijven behouden binnen de bescherming als dorpsgezicht.

De kadastrale percelen gevat door de opheffing zijn opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

4. BRONNEN

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.

Atlas van de Buurtwegen, opgesteld naar aanleiding van de wet op de buurtwegen van 10 april 1841, schaal 1:2.500 (overzichtsplannen schaal 1:10.000).

Onroerend Erfgoed Limburg, Beschermingsdossier DL002071, Overblijfselen van kasteel Ter Borch en omgeving.

Onroerend Erfgoed Limburg, Lopend archief, Hoeselt, Overblijfselen van kasteel Ter Borch en omgeving. Stukken bij dossier vergunningsaanvragen 2001-2021.

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2001: *Kasteel Ter Borch met omgeving* [online], <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/1943> (geraadpleegd op 23 november 2023).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2008: *Kasteel Burghof en park* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/781> (geraadpleegd op 23 november 2023).

Geoportaal Onroerend Erfgoed, Orthofoto's 2000-2003, Hoeselt [online], <https://geo.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd op 23 november 2023).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatiebijlage